

Edyta Chomentowska¹

Patrocinia kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 roku

Streszczenie

W artykule omówiono wezwania kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej około 1938 r. w ostatnich chwilach stabilnej sytuacji w Rzeczypospolitej Polskiej, krótko przed wybuchem drugiej wojny światowej. Uwagę skoncentrowano na całościowym zaprezentowaniu liczebności patrocinów przede wszystkim według typów wezwań (trynitarne, chrystologiczne, maryjne, anielskie, hagiograficzne), ale również ich rodzajów czy grup. Analiza objęła przede wszystkim wezwania pierwszorzędne 35 miejscowości parafialnych w granicach 35 dekanatów. Nie pominięto jednak całkowicie wezwań złożonych, a zgromadzone dane starano się, w miarę możliwości, porównać z ustaleniami dotyczącymi tej samej diecezji w średniowieczu. Dzięki analizie zestawień tabelarycznych oraz graficznej prezentacji na mapach poglądowych zobrazowane zostało rozmieszczenie świątyń parafialnych z uwzględnieniem ich tytułów.

Słowa kluczowe: diecezja przemyska, wezwania, trynitarne, chrystologiczne, maryjne, anielskie, hagiograficzne

Wezwania kościołów (patrocinia) w chrześcijaństwie są przedmiotem rozważań naukowych już od XVIII w., a rozwój tego rodzaju badań przypada na przełom XIX i XX stulecia. Prowadzono je w Anglii i Francji, a szczególnie w kręgu niemieckim: Niemczech, Austrii czy Szwajcarii (Dziewiątkowski 2002: 7; Szymański 1993: 89). Wezwania wiążą się z jedną z najstarszych form kultu, a mianowicie patronatem świętych wyrażającym się pierwotnie w tradycji budowania kościołów na grobach

¹ Dr Edyta Chomentowska, Ośrodek Badań nad Geografią Historyczną Kościoła w Polsce, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Aleje Raławickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: chomentowska@kul.pl, nr ORCID: 0000-0003-0465-8750.

męczenników lub w miejscach oddawania czci ich relikwiom (Kumor 2002: 431; Litak 1996: 104; Rozykowski 2006: 77–83; Syczewski 2009: 150–152, 154–156). Początkowo o wezwaniu kościoła decydowały relikwie w nim umieszczone (świątynie, które ich nie posiadały, poświęcano najczęściej Chrystusowi), jednak wraz z rozwojem kultu świętych i budownictwa sakralnego porzucono tę tradycję (Gieysztor, Szymański 1970: 44; Litak 1996: 104). Kościół otrzymywał swój tytuł podczas ceremonii poświęcenia (dedykacji) dokonywanej przez biskupa, a nadanie wezwania nosło również ze sobą skutki prawne (zob. szerzej: Witkowska 1999: 52–54). Mówi o tym również współczesny Kodeks Prawa Kanonicznego, który w kanonie 1218 zawiera zapis: „Każdy kościół powinien mieć swój tytuł, który nie może być zmieniony po dokonaniu poświęcenia kościoła” (Kodeks Prawa Kanonicznego 1984: 481). Pomimo trwałości wezwania możliwe były zmiany, jednak ich okoliczności musiały być wyjątkowe. Do takich należało na przykład nabycie nowych relikwii, odbudowa kościoła po zniszczeniach, wzniesienie nowego czy przeniesienie praw parafialnych na inną świątynię (Litak 1996: 105; Kumor 2002: 434). Przywilej wyboru wezwania, należący pierwotnie do biskupów-misjonarzy, z czasem stał się przywilejem fundatora kościoła (Gajkowski 1913: 384–390), a następnie wiernych. Motywem wyboru tytułu mogły być na przykład nowe formy pobożności, rozwój kultu danego świętego czy wprowadzenie nowego święta do kalendarza liturgicznego lub ogłoszenie dogmatu. Należy jednak pamiętać o różnicy między patronem a tytułem kościoła. Tytuł to imię lub nazwa nadawana kościołowi, natomiast patron to opiekun i orędownik nie tylko kościoła jako budynku, ale i obszaru miejsca. Oznacza to, że tytułem świątyni może być Pan Bóg i tajemnice Boże, natomiast patronem święty i Najświętsza Maryja Panna, a nie Bóg. Dlatego też każdy patron może być tytułem, ale nie każdy tytuł (przedmiot niniejszych rozważań) może być patronem (Nowowiejski 1892: 372–373).

Badania prowadzone w Ośrodku Badań nad Geografią Historyczną Kościoła w Polsce KUL (dalej OBnGHKwP) stały się bodźcem do zajęcia się tematyką dotyczącą wezwań świątyń katolickich w Polsce. Podstawą przeprowadzonych analiz była baza danych opracowana za pomocą narzędzia INDXR (ver. 2.0), czyli metody, która pozwala na indeksowanie źródeł historycznych z zachowaniem relacji między bazą danych a skanami. Rezultatem prac nad bazą danych jest opracowana przez zespół OBnGHKwP aplikacja pt. Struktura terytorialna Kościoła łacińskiego przed II wojną światową (patrz: netografia [1]). Wspomniana aplikacja obejmuje rejestrację kościołów parafialnych około 1938 r. w Rzeczypospolitej. Głównymi źródłami wykorzystanymi do stworzenia bazy danych były schematyzmy diecezjalne z lat 1936–1939. Za podstawę informacji źródłowych przyjęto druki

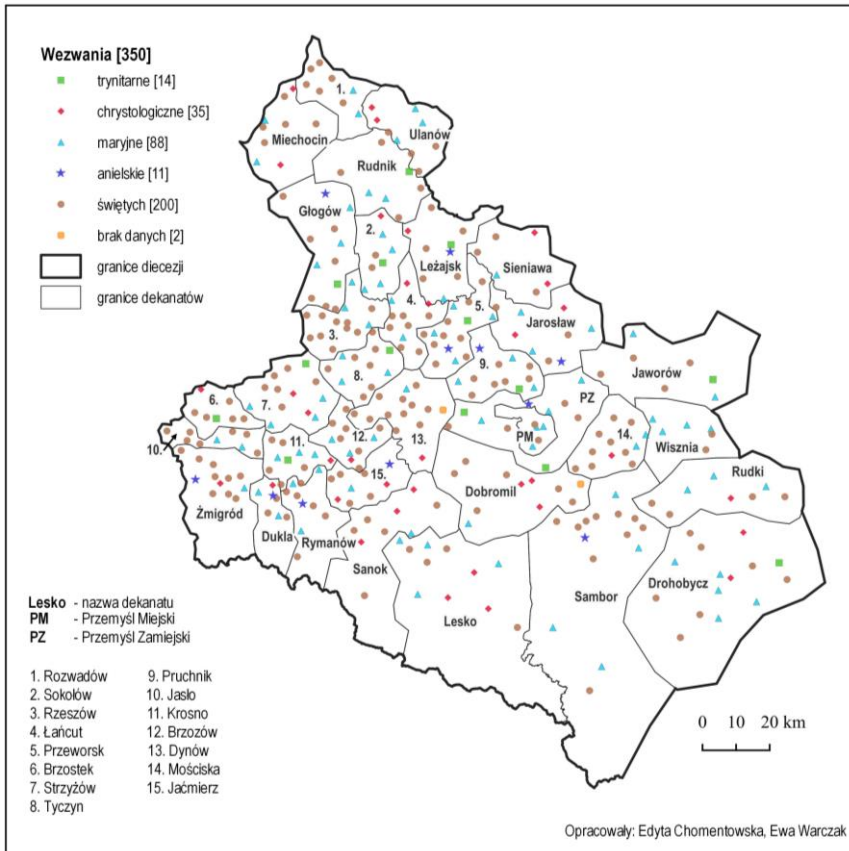
z 1938 r. Wyjątkiem jest diecezja częstochowska, dla której wykorzystano schematyzm z 1939 r. ze względu na brak rocznika na dany okres. Tak zebrane informacje zostały zweryfikowane i uzupełnione z roczników najbliższych 1938 r. Odnośnie diecezji przemyskiej były to dwa schematyzmy: *Rocznik diecezji przemyskiej ob. lac. 1938* oraz *Rocznik diecezji przemyskiej ob. lac. 1937*. Informacje zawarte w tego rodzaju źródle, jakim są schematyzmy, najczęściej przedstawiały bowiem stan faktyczny z roku wcześniejszego niż ten, na który powstawały. Tymczasem przyjęty za podstawę rocznik na 1938 rok ujmuje stan na luty tegoż roku. Ponadto ze względu na skupienie się przede wszystkim na analizie informacji ze wspomnianej bazy danych odwołania do literatury przedmiotu ograniczono do minimum. Najnowszy stan badań i dość szczegółowy wykaz prac z zakresu tematyki patrociniów w Polsce przedstawia w swoim artykule Agnieszka Laddach (Laddach 2017: 1–4).

Celem niniejszego tekstu jest przede wszystkim zaprezentowanie ustaleń dotyczących wezwań kościołów parafialnych oraz ich liczby około 1938 r. i odniesienie do ustaleń Grzegorza Klebowicza dotyczących średniowiecza dla całego obszaru diecezji przemyskiej (Klebowicz 2016: 92–111). Z tego powodu znaczącą część jego treści stanowią zestawienia tabelaryczne prezentujące liczebność patrociniów w różnych konfiguracjach oraz zestaw map mających dać ogólny ogłąd ich geograficznego rozmieszczenia na terytorium diecezji przemyskiej. Z uwagi na zamiar generalnego ujęcia patrociniów przemyskich choćby w jednym przekroju, który jest dopiero punktem wyjścia do dalszych badań, analiza powodów czy okoliczności wyboru danego wezwania, ewentualnego wskazania prawidłowości czy wręcz przeciwnie – wyjątków jest dość ogólna. Ze względów praktycznych zdecydowano się przedstawić stan diecezjalnych struktur administracyjnych na dzień 1 stycznia 1938 r. i dlatego pominięto miejscowości, których status uległ zmianie po tej dacie. Z tego samego powodu występuje różnica w metodologii oraz danych, na podstawie których przedstawiono analizę wezwań hagiograficznych kilka lat wcześniej (Chomentowska 2016: 7–24). Badaniem objęto 350 wezwań kościołów zakwalifikowanych podczas prac jako parafialne (pominięto w tym miejscu kościoły garnizonowe, filialne, kaplice czy inne świątynie, przy których nie działała parafia, oraz świątynie obrządków wschodnich, które niekiedy były wymieniane w schematyzmach katolickich). Zaznaczyć też należy, że oprócz dwóch miejscowości z 1938 r., dla których nie udało ustalić się wezwania (Czyszki w dekanacie dobromilskim i Dubiecko w dekanacie dynowskim), z analizy porównawczej ze stanem w średniowieczu wyłączono parafię w Stupnicy i Dudyńcach (w obu przypadkach nie jest bowiem znane wezwanie średniowieczne) oraz Zwięczycy, która w 1938 r. leżała poza granicami diecezji przemyskiej (Klebowicz 2016: 92–111).

Co do ogólnych założeń, przy klasyfikacji poszczególnych wezwań posłużono się nomenklaturą przyjętą przez Szymańskiego i Witkowską, z takim tylko zastrzeżeniem, że do określenia typu jako synonim może być użyte pojęcie kategoria, a wezwania złożonego – wezwanie wieloczłonowe (Szymański 1993: 97, Witkowska 1999: 55–58; Kumor 2006: 76). Nie stosowano też rozróżnienia patrocinów na wezwania parafii i wezwania kościołów parafialnych (szerzej o tematyce genezy wezwań zob. m.in. Karolewicz 1974: 215–216, Kumor 2006: 72–75). Wynika to w znacznej mierze z zakresu treści schematyzmów będących podstawą badań, które nie zawierają wyraźnego ich rozdziału, co wskazuje, że w omawianej diecezji zdają się one tożsame. Skupiono się też przede wszystkim na wezwaniach głównych, zaś wezwania złożone zostały zakwalifikowane do typu (kategorii) patrocinium według tytułu występującego na pierwszym miejscu i tylko te zliczono w tabelach dotyczących ich liczebności. Z uwagi jednak na to, że w diecezji występują wezwania wieloczłonowe, nie pominięto ich, a nawet układ tekstu jest nieco nietypowy, gdyż omówienie problematyki rozpoczęto właśnie od nich. Podobnie poczyniono w tabelach zawierających wykazy rodzajów wezwań z uwzględnieniem miejsc ich występowania: wezwania złożone zostały zakwalifikowane według tytułu głównego (pierwszorzędnego), a do patrocinów zajmujących kolejne miejsca (po głównym) starano się nawiązać w samym tekście (przywołując dane zawarte w tabeli 1).

Ujednotwiono formę zapisu wezwań i zrezygnowano z zaznaczania odmian tego samego wezwania, np. zapisy Matka Boża i Najświętsza Maryja Panna (NMP) zunifikowano do tego drugiego. Podobnie ujednotwiono kolejność słów w wezwaniu (na przykład Pocieszenie NMP, zostało ujęte jako NMP Pocieszenia). Z innych ważniejszych zapisów św. Jakuba zidentyfikowano na podstawie innych źródeł jako św. Jakuba Większego, choć przydomek ten nie występuje w schematyzmie; trzy wezwania uznano za pojedyncze (jednostkowe) zdwojone (m.in. św.św. Piotr i Paweł Apostołowie).

Odnośnie map należy zauważyć, że przede wszystkim mają one odzwierciedlać lokalizację poszczególnych kościołów parafialnych i nasycenie obszarów konkretnymi typami wezwań. Z tego też powodu oprócz nazw dekanatów nie zamieszczano nazw miejscowości parafialnych. Natomiast ze względu na przyjętą skalę map zdecydowano się na pozostawienie nazw dekanatów w formie rzeczownikowej (w mianowniku), które w tekście występują już w formie przymiotnikowej. Dla łatwiejszej identyfikacji przy miejscowościach parafialnych podawano przynależność dekanalną, o ile miejscowość nie była stolicą dekanatu. Jednocześnie uwspółcześiono zapis przytaczanych w artykule nazw miejscowości.

Mapa 1. Wezwania kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 roku

Map 1. The invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Badaniem objęto teren diecezji przemyskiej Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego, pomijając w tym miejscu struktury greckokatolickie. Łacińska diecezja przemyska została erygowana w 1375 r. jako sufragania metropolii w Haliczu. Przez kolejne wieki zmieniały się jej granice, struktura parafialna i dekanalna, a nawet przynależność państwowa. Ostatecznie w XX w. pierwsze istotne zmiany w przedstawionym tutaj okresie nastąpiły w 1918 r., kiedy to Polska ponownie odzyskała swoją państwowość. Zmieniła się wówczas też sytuacja różnych wyznań, w tym Kościołów chrześcijańskich z katolickim na czele. Dla tego ostatniego tak samo istotny jak rok odzyskania niepodległości był

rok 1925, w którym papież Pius XI wydał bullę *Vixdum unitas Poloniae* regulującą nową strukturę Kościoła katolickiego. Dostosowywała ona administrację kościelną do realiów panujących w wolnym i suwerennym państwie, a jej zasięg do granic II Rzeczypospolitej. W omawianym okresie w diecezji przemyskiej na obszarze 35 dekanatów znajdowały się 352 parafie, w tym dwie utworzone w 1938 r., ale nieujęte w rozważaniach właśnie z uwagi na datę powstania (Mazury w dekanacie głogowskim i Lipina w dekanacie jaworowskim) (Borc 2003: 48–49; Chomentowska 2019: 29–47).

Wezwania najstarsze oraz wezwania złożone

Z ogólnej liczby 350 analizowanych miejscowości 130 (37,1%) znanych jest jako siedziby parafii co najmniej od początku XVI w., a najczęściej od średniowiecza. Nie oznacza to jednak ciągłości historycznej parafii do 1938 r., gdyż ich funkcjonowanie z różnych przyczyn w ciągu czterech wieków mogło zostać przerwane bądź zakończone, a następnie reaktywowane. W tak długim czasie ten sam kościół mógł zmienić wezwanie, jak też świątynia w nowej lokalizacji mogła mieć nadane wcześniej już znane, „stare” patrocinium. Nie jest celem w tym miejscu przedstawianie kolei losów kościołów parafialnych, dlatego należy pamiętać, że przywoływane w 1938 r. wezwanie czy kościół w korelacji z daną miejscowością parafialną nie muszą być tożsame z tym samym obiektem czy „punktem geograficznym” w średniowieczu. Pomimo tego możliwe jest przyjrzenie się liczbie najstarszych parafii, które funkcjonowały też w XX w., oraz określenie, jak kształtowała się liczebność wezwań z tego okresu.

Z analizy wynika, że ze 130 miejscowości zidentyfikowanych w obu okresach w 72 przypadkach wezwanie w XX w. pozostało to samo co w średniowieczu. Stanowi to 20,6% wszystkich badanych patrocinów, co oznacza, że genezy 1/5 wezwań w diecezji przemyskiej trzeba upatrywać w najstarszym okresie jej działania. Liczba ta jest wyższa, gdyż należy ją zwiększyć o miejscowości z dekanatu brzosteckiego, głogowskiego, jasielskiego, miechocińskiego, rozwadowskiego, rudnickiego, sokołowskiego, strzyżowskiego, ulanowskiego i żmigrodzkiego. Jednostki te należały wcześniej do diecezji ościennych i z biegiem czasu zostały włączone w granice diecezji przemyskiej. Jako zaliczone do terytorium tej sufraganii znaczenie później, nie zostały poddane analizie dla okresu średniowiecza.

Biorąc pod uwagę miejscowości, w których kościół parafialny funkcjonował zarówno w średniowieczu, jak i w 1938 r. (bez względu na to, czy wezwanie przetrwało w takiej samej formie czy uległo zmianie), najwięcej zlokalizować ich można w dekanatach: łańcuckim (80%), rymanowskim (77,8%), rzeszowskim (76,9%), przeworskim (73,3%) oraz przemyskim zamiejskim (70%). W sześciu dekanatach liczba najstarszych parafii waha się zaś od 50 do 60% (dynowski, mościski, pruchnicki, samborski, tyczyński, wiszneński). Grupę tych najstarszych wezwań podzielić można na dwie kategorie:

1. wezwania, które nie zostały zmienione,
2. wezwania, które uległy zmianie.

Pierwsza obejmuje 72 wezwania (55,4% tej grupy parafii), z której do 1938 r. zachowało się najwięcej parafii pod wezwaniem: św. Mikołaja Biskupa (16), św. Katarzyny Panny Męczennicy (10), Wszystkich Świętych (6) i św. Marcina Biskupa (4), a z wezwań maryjnych – Wniebowzięcia NMP (4), co łącznie daje 40 tytułów czyli 55,5%. Z kolei ich udział w poszczególnych dekanatach (w których stanowiły minimum około 45% wezwań) największy był w czterech: jaćmierskim (5 parafii z 9, czyli 55,6%), łańcuckim (5 wezwań z 10, czyli 50%), krośnieńskim (5 wezwań z 11, czyli 45,5%), rymanowskim (4 wezwania z 9, czyli 44,4%).

Z kolei druga grupa, w której nastąpiła jakakolwiek zmiana wezwania (całkowita, dodanie lub zanik patrocinium na innym miejscu niż główne), dotyczy 58 tytułów (44,6% najstarszych kościołów parafialnych), w tym całkowita zmiana 41 (70,7%). Znaczna część tych patrocinów to wezwania złożone, z których 20 uległo skróceniu, natomiast w 8 wezwaniach złożonych liczba tytułów została zwiększona.

Zestawienie tytułów złożonych przedstawione w tabeli 1 wskazuje, że większość stanowią wezwania mieszane, czyli obejmujące więcej niż jedną kategorię. Tylko w czterech przypadkach był to ten sam typ i dotyczył świętych, którzy byli patronami w Laszkach, Sieteszy, Rzeszowie i Ulanowie. 20 wezwań złożonych zazwyczaj miało postać dwóch wezwań (17), mniejszość z nich stanowiły wezwania trójczłonowe (w Drohobyczu oraz w Żurawicy, dekanat przemyski zamiejski) i czteroczłonowe (w Futomie, dekanat dynowski). W dwóch dekanatach ten rodzaj wezwań pojawił się więcej niż raz: dwukrotnie w dekanacie przemyskim miejskim (Przemysł), trzykrotnie w jarosławskim (Jarosław, Laszki, Wiązownica).

Tabela 1. Wezwania złożone w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 1. The invocations aggregated in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Dekanat	Kościół parafialny	Tytuł główny	Tytuł drugorzędny	Tytuł trzeciorzędny	Tytuł czwartorzędny
1	Brzostek	Bieżdziedza	Święta Trójca	Jadwiga Wdowa		
2	Brzozów	Izdebki	Zwiastowanie NMP	Piotr i Paweł Apostołowie		
3	Dobromił	Falkenberg	Imię Jezus	Wendelin Opat		
4	Drohobycz	Drohobycz	Wniebowzięcie NMP	Święty Krzyż	Bartłomiej Apostoł	
5	Dynów	Futoma	Leonard Opat	Michał Archanioł	Wojciech Biskup	Walenty Męczennik
6	Jaćmierz	Dydnia	Michał Archanioł	Anna		
7	Jarosław	Jarosław	Boże Ciało	Jan Chrzcziciel		
8	Jarosław	Laszki	Szczepan Męczennik	Zofia Męczennica		
9	Jarosław	Wiązownica	Narodzenie NMP	Walenty Męczennik		
10	Leżajsk	Leżajsk	Święta Trójca	Wszyscy Święci		
11	Pruchnik	Łowce	Jan Chrzcziciel	Marcin Biskup		
12	Przemyśl Miejski	Grochowce	Nawiedzenie NMP	Jan Kanty		
13	Przemyśl Miejski	Przemyśl	NMP	Jan Chrzcziciel		
14	Przemyśl Zamiejski	Żurawica	Niepokalane Poczęcie NMP	Józef	Mateusz Ewangelista	
15	Przeworsk	Sietesz	Antoni Padewski	Mikołaj Biskup		
16	Rymanów	Królik Polski	Narodzenie NMP	Wacław Król		
17	Rzeszów	Rzeszów	Wojciech Biskup	Stanisław Biskup		
18	Sieniawa	Majdan Sieniawski	Święty Krzyż	Mikołaj Biskup		
19	Strzyżów	Łączki Jagiellońskie	Narodzenie NMP	Andrzej Apostoł		
20	Ulanów	Ulanów	Jan Chrzcziciel	Barbara Panna Męczennica		

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1]

Większość, bo 15 z tej kategorii, jak wspomniano powyżej, to tytuły złożone z różnych typów wezwań. Na pierwszym miejscu jako główne w większości (8) pojawiają się wezwania maryjne; niewiele mniej dotyczy świętych – 6, kolejne to chrystologiczne – 3, trynitarne – 2 i jedno anielskie. Na drugim miejscu w wezwaniach złożonych występują najczęściej święci (18 razy), pojedynczo pojawia się wezwanie chrystologiczne – Święty Krzyż (po maryjnym) oraz anielskie – św. Michał Archanioł (po hagiograficznym). Trzecie i czwarte w kolejności również są wezwania świętych: dwukrotnie po pierwszym maryjnym (jest to św. Bartłomiej Apostoł oraz św. Mateusz Ewangelista) i raz po hagiograficznym (św. Wojciech Biskup). W czteroczłonowym na ostatnim miejscu znajduje się św. Walenty Męczennik. Suma wszystkich wieloczłonowych wezwań daje kolejno następujące kategorie: świętych (28), maryjne (8), chrystologiczne (4), trynitarne oraz anielskie (po 2). Najczęściej wybieranym współpatronem był św. Jan Chrzciciel (4) – po dwa razy jako pierwszorzędny i drugorzędny, dwukrotnie: św. Michał Archanioł (na 1. i na 2. miejscu), św. Mikołaj Biskup (na 2. miejscu) i św. Walenty (na 2. i 4. miejscu).

Wezwania trynitarne

Wezwania trynitarne obejmują tytuły Trójcy Świętej, Ducha Świętego czy przymiotów Bożych. Pomimo iż Jezus Chrystus jest jedną z Osób Trójcy, zgodnie z założeniami przyjętymi w literaturze, patrocinia dotyczące jedynie Jego Osoby wyodrębniono jako oddzielne (Witkowska 1999: 57).

Omawiany tutaj typ wezwań po patrociniach anielskich jest najmniej liczny i stanowi 4,0% wszystkich tytułów w diecezji przemyskiej. Wezwania trynitarne reprezentowane są przez trzy rodzaje wezwań (tabela 2): pojedynczo przez Opiekę Bożą w Trzebosi (dekanat sokołowski) i Świętego Ducha w Przeworsku oraz w liczbie 12 przez Świętą Trójcę, z tym że w ostatnim przypadku dwa razy patrociniem to pojawia się jako pierwszorzędne w wezwaniach złożonych. Ten typ występuje po jednym razie w 13 dekanatach i tylko w dekanacie przemyskim zamiejskim znane są dwa kościoły parafialne pod wezwaniem Trójcy Świętej (w Babicy nad Sanem i w Niżankowicach). Tytuł Trójcy Świętej to niemal 86% wezwań trynitarnych.

Tabela 2. Liczebność trynitarnych wezwań głównych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 2. Number of Trinitarian main invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Liczba	A (%)	B (%)
1	Trójca Święta	12	85,71	3,43
2	Duch Święty	1	7,14	0,29
3	Opieka Boża	1	7,14	0,29
RAZEM		14	100,00	4,00

A – stosunek do łącznej liczby kościołów o danym typie wezwania

B – stosunek do ogólnej liczby kościołów parafialnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

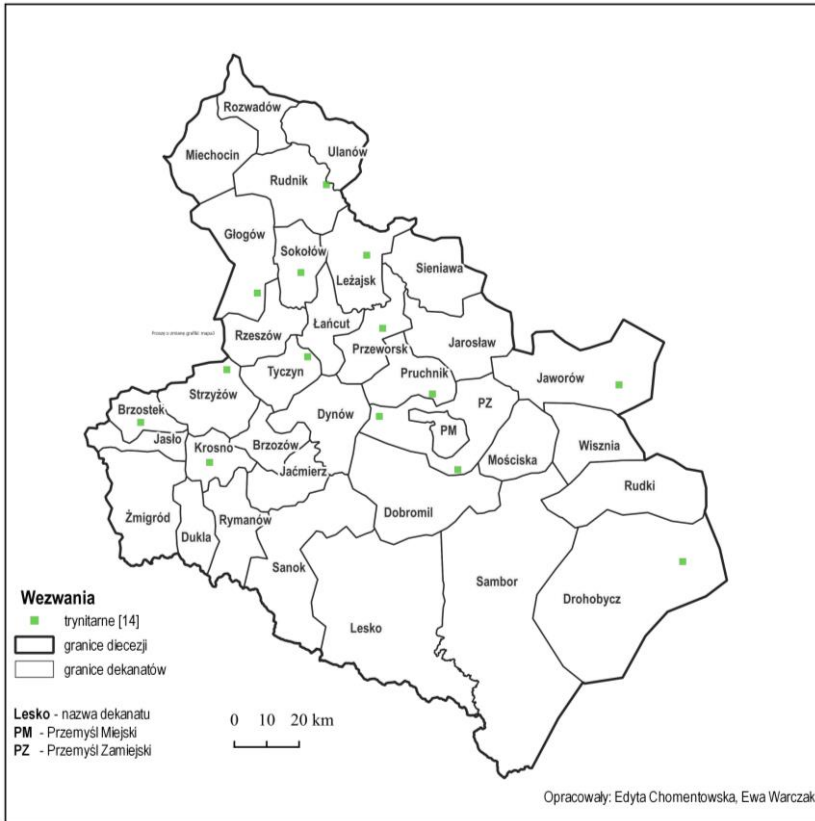
Liczba rodzajów wezwań trynitarnych w porównaniu do średniowiecza zwiększyła się o Opiekę Bożą. Natomiast o ile wezwanie Ducha Świętego przetrwało tylko w Przeworsku (z czterech w: Kańczuzie, Krasnem, Łące, Przeworsku), o tyle tytuł Trójcy Świętej pojawił się w 9 kolejnych świątyniach parafialnych, które dołączyły do 4 o najstarszej genezie: Kosienic (dekanat pruchnicki), Krosna, Leżajska, Niżankowic (dekanat przemyski zamiejski) (tabela 3; Klebowicz 2016: 112).

Tabela 3. Rodzaje wezwań trynitarnych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 3. Types of Trinitarian invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Kościół parafialny z tytułem głównym	Liczba
1	Duch Święty	Przeworsk	1
2	Opieka Boża	Trzeboś	1
3	Trójca Święta	Babice nad Sanem, Bieżdziedza, Bruchnal, Czudec, Głogów, Kosienice, Krosno, Leżajsk, Medenice, Niżankowice, Rudnik, Wola Rafałowska	12
Ogółem			14

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Mapa 2. Wezwania trynitarne w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.
 Map 2. Trinitarian invocations in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938
 Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHkWP [1].

Tabela 3 oraz mapa 2 unaocniają niewielką liczbę wezwań tego typu i trudności w ich głębszej analizie, ale jednocześnie porównanie z okresem średniowiecza ukazuje zwiększenie się ich liczby. Pozwala to uznać, iż od czasu powołania do życia diecezji przemyskiej, pomimo nadal nieczęstego ich nadawania, nabierały istotniejszego znaczenia z biegiem czasu niż w średniowieczu. Najwięcej wezwań trynitarnych można odnotować w centralnej i zachodniej części diecezji. Popularność tych tytułów zdaje się przebiegać na granicy dekanatów: brzosteckiego, krośnieńskiego, przemyskiego zamiejskiego i jaworowskiego z wyłączeniem dodatkowo brzozowskiego i dynowskiego. Wyjątkiem są wysunięte najdalej na wschód Medenice w dekanacie drohobyckim. Poza nim pojawiły się one w dekanatach: brzosteckim, drohobyckim, głogowskim, jaworowskim, krośnieńskim, leżajskim, pruchnickim, przemyskim zamiejskim, przeworskim, rudnickim, sokołowskim, strzyżowskim i tyczyńskim.

Wezwania chrystologiczne

W porównaniu ze średniowieczem w diecezji przemyskiej do pierwszych dekad XX w. znacząco zwiększyła się liczba wezwań chrystologicznych. Jak wskazuje tabela 4, jako pierwszorzędne pojawiają się 35 razy (w średniowieczu 3 – Klebowicz 2016: 112), zaś drugorzędne (tabela 1) – raz (Święty Krzyż w Drohobyczu). Oznacza to ponadjednostkowy wzrost liczebności świątyń noszących miano chrystologicznych w ośmiu rodzajach. Łącznie wezwania chrystologiczne stanowią 10% wszystkich. Najświętsze Serce Jezusa jest w tym typie patrocinów najliczniejsze: z liczbą 10 świątyń stanowi prawie 28,6% chrystologicznych, ale Przemienienia Pańskiego (8) i Podwyższenia Krzyża Świętego (7) również sięgają 20% i więcej. Znany w średniowieczu pod wezwaniem Świętego Krzyża kościół w Rychcicach (dekanat drohobycki) w 1938 r. występuje jako Znalezienia Krzyża Świętego. Odnośnie do kultu Krzyża Świętego można wskazać trzy rodzaje tytułów. Będzie to: Święty Krzyż występujący tylko w wezwaniach złożonych jako pierwszorzędne ze św. Mikołajem Biskupem (w Majdanie Sieniawskim w dekanacie sieniawskim) oraz drugorzędne w Drohobyczu (w trzyczłonowym Wniebowzięcia NMP, Świętego Krzyża i św. Bartłomieja Apostoła); Znalezienia Krzyża Świętego (3 wezwania) oraz Podwyższenia Krzyża Świętego (7 wezwań) jako pojedyncze. Przy takim ujęciu kwestii kultu to one z wezwań chrystologicznych są dominujące, pojawiają się bowiem w 12 świątyniach (w tym raz właśnie jako drugorzędne – tabela 1). Skupiając się tylko na wezwaniach pierwszorzędnych tej grupy, należy stwierdzić że stanowią one 31,43% chrystologicznych (tabela 4).

Tabela 4. Liczebność chrystologicznych wezwań głównych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 4. Number of Christological main invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Liczba	A (%)	B (%)
1	2	3	4	5
1	Najświętsze Serce Jezusa	10	28,57	2,86
2	Przemienienie Pańskie	8	22,86	2,29
3	Podwyższenie Krzyża Świętego	7	20,00	2,00
4	Znalezienie Krzyża Świętego	3	8,57	0,86
5	Boże Ciało	2	5,71	0,57
6	Święta Rodzina	2	5,71	0,57
7	Imię Jezus	1	2,86	0,29

1	2	3	4	5
8	Rozesłanie Apostołów	1	2,86	0,29
9	Święty Krzyż	1	2,86	0,29
RAZEM		35	100,00	10,00

A – stosunek do łącznej liczby kościołów o danym typie wezwania

B – stosunek do ogólnej liczby kościołów parafialnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Szczegółowy wykaz miejscowości parafialnych z wezwaniem chrystologicznym prezentuje tabela 5.

Tabela 5. Rodzaje wezwań chrystologicznych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

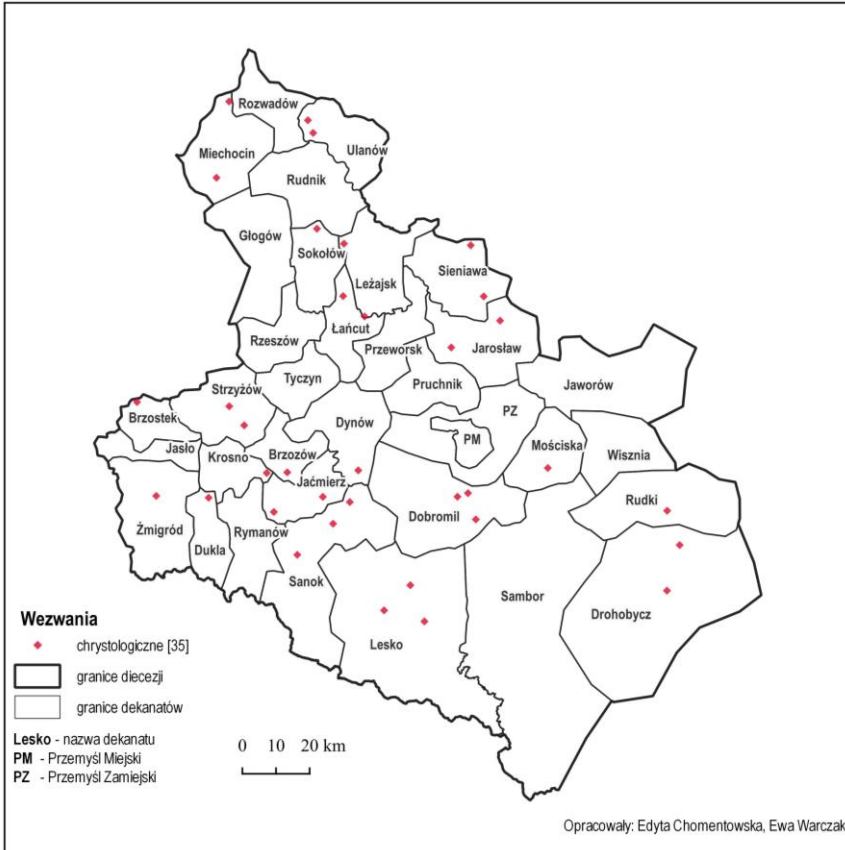
Table 5. Types of Christological invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp	Wezwanie główne	Kościół parafialne z wezwaniem głównym	Liczba	Kościół parafialne z wezwaniem drugorzędnym i kolejnym	Liczba	Razem
1	Boże Ciało	Jarosław, Strzyżów	2			2
2	Imię Jezus	Falkenberg	1			1
3	Najświętsze Serce Jezusa	Białobrzegi, Borownica, Bóbrka, Kamień, Malinówka, Mołodycz, Łobozew, Tamanowice, Tarnowska Wola, Zapałów	10			10
4	Podwyższenie Krzyża Świętego	Besko, Bukowsko, Falejówka, Pysznica, Rakszawa, Wołkowyja, Wołoszcza	7			7
5	Przemienienie Pańskie	Brzozów, Dobromil, Jastkowice, Osiek, Polana, Sanok, Wola Zarczycka, Żyznów	8			8
6	Rozesłanie Apostołów	Mrzygłód	1			1
7	Święta Rodzina	Pohorce, Trześń	2			2
8	Święty Krzyż	Majdan Sieniawski	1	Drohobycz	1	2
9	Znalezienie Krzyża Świętego	Brzostek, Kalwaria Paławska, Rychcice	3			3
Ogółem			35		1	36

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Do jednostkowych przykładów zaliczyć należy kościoły pod wezwaniem Bożego Ciała (dwa przypadki: jako główne wezwanie w Strzy-

żowie oraz w wezwaniu dwuczłonowym – Bożego Ciała i św. Jana Chrzciciela w Jarosławiu), Świętej Rodziny (2), Imienia Jezus (1), Rozesłania Apostołów (1) oraz wspomniane wcześniej Świętego Krzyża (tabele 1, 5).

Mapa 3. Wezwania chrystologiczne w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Map 3. Christological invocations in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1]

Rozmieszczenie patrocinów chrystologicznych (mapa 3) wskazuje, że na bardziej równomierne ich rozłożenie w diecezji przemyskiej zdaje się wywierać wpływ wspomniane już wcześniej wezwanie Najświętszego Serca Jezusa. Bez niego na północ od stolicy diecezji tytuły chrystologiczne pojawiają się siedmiokrotnie: w dekanacie miechocińskim (1),

ulanowskim (2), leżajskim (1), sieniawskim (1), łańcuckim (1) i jarosławskim (1). Najświętsze Serce Jezusa powiększa tę liczbę o 5: w dekanatach miechocińskim, sieniawski, łańcuckim, sokołowskim (o jedno wezwanie) oraz w jarosławskim (do dwóch wezwań). Popularność tego wezwania może mieć związek z rozwijającym się od XVIII w. kultem (ustanowienie święta Najświętszego Serca Jezusowego przez papieża Klemensa XIII w 1765 r., rozszerzenie go na cały Kościół katolicki przez papieża Piusa IX w 1856 r.), a zwłaszcza uroczystym oddaniem świata Sercu Jezusowemu przez papieża Leona XIII, co miało miejsce w 1899 r. (Witkowska 1999: 72; Dziewiątkowski 2002: 74–75). Większość patrociniów tego typu zlokalizowanych jest w południowych dekanatach (z wyjątkiem samborskiego) od linii Rzeszów – Dynów – Przemyśl – Sądowa Wisznia, a ich największe skupisko występuje w okolicach Krosna. Charakterystyczne jest, że trzy dekanaty (sanocki, dobromilski i leski), w których odnotowano wezwania chrystologiczne trzykrotnie, leżą w swoim sąsiedztwie, a kolejne dwie parafie znajdują się również w pobliskim im dekanacie jaćmierskim.

Wezwania maryjne

Liczba 18 rodzajów stawia wezwania maryjne na drugim miejscu po hagiograficznych. Przystępując do ich analizy, należy stwierdzić, że sześć z nich występuje jednokrotnie (Imię NMP, Najczystsze Serce NMP, NMP Bolesna, NMP Wspomożenie Wiernych, Oczyszczenie NMP, Ofiarowanie NMP). Stanowią one łącznie 1/3 (33,3%) rodzajów wezwań maryjnych, co w sumie daje znaczącą liczbę. Na przeciwnym biegunie liczebności znajdują się Wniebowzięcie NMP (22 tytuły i 25% udziału w typie wezwań maryjnych) oraz Narodzenie NMP (14 tytułów i 15,91% udziału w typie wezwań maryjnych), co sumarycznie daje 41% wszystkich patrociniów maryjnych, a kolejne trzy (Niepokalane Poczęcie NMP w liczbie 9, Nawiedzenie NMP i NMP Królowej Polski po 8) zwiększają ten odsetek do 69,3%. Biorąc pod uwagę najliczniejsze tytuły: Narodzenie NMP i Wniebowzięcie NMP, zauważymy, że ich liczba w porównaniu z okresem średniowiecza spadła z 65% do 41% wśród wszystkich maryjnych. Mimo to nadal stanowiły one około 10% wszystkich patrociniów w diecezji przemyskiej. Takie zestawienie najczęściej pojawiających się tytułów maryjnych znane jest już od najwcześniejszego okresu chrześcijaństwa w Polsce (Szymański 1993: 127–137). Dotyczy to także diecezji przemyskiej, gdzie Narodzenie NMP (8), Wniebowzię-

cie NMP (7) i równe mu liczbą wezwanie Matki Bożej były najliczniejszymi w średniowieczu (Klebowicz 2016: 114). Ostanie z nich, Najświętszej Maryi Panny, należy do najstarszych na ziemiach polskich i jako patrocinium osobowe funkcjonowało zapewne do XIV w. (zob. ustalenia: Szymański 1993: 128). Zanik tego tytułu, o czym będzie jeszcze mowa, nie oznacza spadku popularności kultu maryjnego, a jedynie zmierzanie do łączenia z nim konkretnych tajemnic czy przymiotów Maryi, co przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Liczebność maryjnych wezwań głównych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 6. Number of Marian main invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Liczba	A (%)	B (%)
1	Wniebowzięcie NMP	22	25,00	6,29
2	Narodzenie NMP	14	15,91	4,00
3	Niepokalane Poczęcie NMP	9	10,23	2,57
4	Nawiedzenie NMP	8	9,09	2,29
5	NMP Królowa Polski	8	9,09	2,29
6	NMP z Góry Karmel	5	5,68	1,43
7	NMP Nieustającej Pomocy	4	4,55	1,14
8	NMP Pocieszenia	3	3,41	0,86
9	NMP Śnieżna	3	3,41	0,86
10	NMP	2	2,27	0,57
11	NMP Królowa Różańca Świętego	2	2,27	0,57
12	Zwiastowanie NMP	2	2,27	0,57
13	Imię NMP	1	1,14	0,29
14	Najczystsze Serce NMP	1	1,14	0,29
15	NMP Bolesna	1	1,14	0,29
16	NMP Wspomożenie Wiernych	1	1,14	0,29
17	Oczyszczenie NMP	1	1,14	0,29
18	Ofiarowanie NMP	1	1,14	0,29
Razem		88	100	25,14

A – stosunek do łącznej liczby kościołów o danym typie wezwania

B – stosunek do ogólnej liczby kościołów parafialnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Porównując okres średniowiecza i czas tuż przed drugą wojną światową, w pierwszym można mówić o pięciu rodzajach patrociniów, kilka wieków później jest ich już 18 (Klebowicz 2016; tabela 6; tabela 7), przy czym występują nie tylko wezwania osobowe, ewangeliczne czy dogmatyczne, ale również inne grupy, które wskazują właśnie na rozwój popularności kultu maryjnego. Zgodnie z przyjętą w badaniach nad wezwaniami klasyfikacją tytuły maryjne w średniowieczu można podzielić na grupę wezwań osobowych (Najświętszej Maryi Panny) oraz związanych z jedną z maryjnych tajemnic ewangelicznych dotyczących życia Bogarodzicy (Witkowska 1999: 57–58). Były to tajemnice: Narodzenia, Nawiedzenia, Oczyszczenia czy Ofiarowania.

W najstarszym okresie, wg ustaleń Klebowicza, wezwanie ogólne (imiennie) – NMP nosiły kościoły parafialne w Drohobyczu, Giedlarowej, Króliku, Krzywcy, Miejscu (Piastowym), Nowotańcu i Stubnie (Klebowicz 2016: 114). W 1938 r. znane były już tylko dwa i żadne o proveniencji średniowiecznej: w Przemyślu i Ropience (dekanat dobromilski). Do liczby tej należy dołączyć także wezwanie Imienia NMP w Czarnej (dekanat łańcucki). W badanym roku na terenie diecezji przemyskiej funkcjonował jeszcze jeden kościół parafialny w Lipinie (dekanat jaworowski) pod tym wezwaniem, który został poświęcony w 1931 r. Nie został on ujęty w wykazie, gdyż parafia jako probostwo usuwalne była erygowana po 1 stycznia 1938 r. (*Schematyzm przemyski* 1938: 79; *Schematyzm przemyski* 1937: 78). Takie zmniejszenie się liczby tytułów imiennego poświadcza utrzymanie się, utrwalenie i kontynuację zapoczątkowanego w XV w. procesu zastępowania, a raczej doprecyzowywania dotychczasowych wezwań ogólnych jedną z tajemnic maryjnych. Często trudno bowiem jest ustalić, czy najwcześniejsze przekazy o wezwaniach, zwłaszcza dotyczące Maryi, są niepełne czy też z czasem doszło do „uszczegółowienia” wcześniejszego tytułu ogólnego Matki Bożej (Klebowicz 2016: 114–115; Szymański 1993: 127–131).

Odnosnie do wezwań ewangelicznych od średniowiecza liczba ich rodzajów wzrasta z trzech do sześciu. Do tytułów, w tym najliczniejszego, Narodzenia NMP (w średniowieczu 8, w 1938 r. – 14), Nawiedzenia NMP (8) i Oczyszczenia NMP (1) dołączyły NMP Bolesnej (1), Ofiarowania NMP (1) i Zwiastowania NMP (2). O ile tytuł Oczyszczenia NMP przetrwał w Porażu (dekanat leski) od czasów średniowiecznych do XX w. i tylko taki był znany, o tyle kolejny – Nawiedzenia NMP znacząco zyskał z czasem na popularności. Występujące jedynie jako średniowieczne patrocinium kościoła parafialnego w Pantalowicach (Klebowicz 2016: 115), w 1938 r. pojawia się już w ośmiu miejscowościach.

Do wezwań dogmatycznych należą Niepokalane Poczęcie NMP (9) i Wniebowzięcie NMP. O tym ostatnim jako najliczniejszym była już mowa, warto jednak w tym miejscu wspomnieć, iż szczególnie dużo kościołów pod tym wezwaniem powstało w okolicach Krosna i po przynajmniej jednym w każdym z dekanatów południowej części diecezji przemyskiej. Pomimo takiej popularności wezwanie to pojawia się po dwa razy tylko w dekanacie strzyżowskim (Lutcza, Niebylec) oraz drohobyckim (Drohobycz i Truskawiec). Z kolei Niepokalane Poczęcie NMP jako wezwanie zostało spopularyzowane w związku z ogłoszeniem przez papieża Piusa XI w 1854 r. tego dogmatu. Kult w Kościele żywy był już od najwcześniejszych wieków, ale zatwierdzenie go spowodowało znaczący rozwój patronatu z tą tajemnicą maryjną. Potwierdza go liczba ponad 250 świątyń i 50 kaplic pod koniec XX w., dająca trzecie miejsce wśród wezwań maryjnych (Dziewiątkowski 2002: 98). Takie samo miejsce zajmuje to wezwanie w diecezji przemyskiej już w 1938 r. z liczbą 9 wezwań stanowiącą około 10% wezwań maryjnych.

W pewnym zakresie z kultem Niepokalanego Poczęcia NMP wiąże się wezwanie Najczystszego Serca NMP w Stobiernej (dekanat sokołowski) (znane też jako Najświętszego, czy właśnie Niepokalanego Serca Matki Bożej). Różne formy jego kultu znane były od XII w. i najczęściej łączone z czcią oddawaną Sercu Pana Jezusa (Brewiarz.pl 2013: Niepokalane Serce Najświętszej Maryi Panny), dlatego też w tym zestawieniu zdecydowano się zaliczyć je, z tytułem NMP Różańcowej (2) do grupy wezwań dewocyjnych. Z kolei przywileje maryjne pojawiające się łącznie w 8 kościołach parafialnych to: NMP Wspomożenia Wiernych (1), NMP Nieustającej Pomocy (4) i NMP Pocieszenia (3). Podobną liczbę mają wezwania nawiązujące do patronatu miejsca (lokalizacji geograficznej), które łącznie dają niewiele ponad 9% tytułów maryjnych. Jest to mianowicie tytuł NMP z Góry Karmel (5) oraz NMP Śnieżnej związanej z kultem oddawanym jej w bazylice Santa Maria Maggiore w Rzymie (3). Do tej grupy zaliczono też szczególne orędownictwo reprezentowane w diecezji przemyskiej przez tytuł NMP Królowej Polski w liczbie 5, w tym występujące dwukrotnie w dekanacie krośnieńskim (Korczyzna i Polanka).

Według podziału na dekanaty wezwania maryjne nie pojawiły się w dekanacie brzosteckim, natomiast pojedyncze znaleźć można w siedmiu: dobromilskim, dynowskim, jaćmierskim, leżajskim, sanockim, sieniawskim, żmigrodzkim (mapa 4).

Tabela 7. Rodzaje wezwań maryjnych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 7. Types of Marian invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Kościół parafialne z tytułem głównym	Liczba
1	Imię NMP	Czarna	1
2	Najczystsze Serce NMP	Stobierna	1
3	Narodzenie NMP	Albigowa, Czukiew, Frysztak, Hyżne, Jeżowe, Kobylany, Komarno, Królik Polski, Krzywca, Łączki Jagiellońskie, Stupnica Polska, Tarnowiec, Wiązownica, Zaczernie	14
4	Nawiedzenie NMP	Grochowce, Lesko, Lipniki, Medynia Głogowska, Miejsce Piastowe, Muzyłowice, Tuczempy, Wola Rzeczycka	8
5	NMP	Przemyśl, Ropienka	2
6	NMP Królowa Polski	Brześciany, Domostawa, Korczyn, Polanka, Twierdza, Waclawice, Widelka, Wólka Niedźwiedzka	8
7	NMP Królowa Różańca Świętego	Jata, Wysoka Głogowska	2
8	NMP Nieustającej Pomocy	Nart Nowy, Przemyśl, Straszydle, Świętoniowa	4
9	NMP Pocieszenia	Jodłówka, Kombornia, Ujezna	3
10	NMP z Góry Karmel	Budy Łańcuckie, Gaje Wyżne, Rozwadów, Stojańce, Stubno	5
11	NMP Bolesna	Jarocin	1
12	NMP Śnieżna	Budziwój, Miękiś Nowy, Zarzecze koło Niska	3
13	NMP Wspomożenie Wiernych	Sądowa Wisznia	1
14	Niepokalane Poczęcie NMP	Baligród, Bar, Jasienica Rosielna, Koniuszki Siemianowskie, Łomna, Pantalowice, Szklary, Wielkie Oczy, Żurawica	9
15	Oczyszczenie NMP	Poraż	1
16	Ofiarowanie NMP	Górno	1
17	Wniebowzięcie NMP	Chłopice, Drohobycz, Gać, Haczów, Jaćmierz, Jasień, Jasionka, Jasło, Krasne, Lutcza, Niebylec, Nienaszów, Radenice, Raniżów, Rudki, Sieniawa, Stara Wieś, Szlęczaki, Tarnobrzeg, Truskawiec, Turka, Zagórz	22
18	Zwiastowanie NMP	Izdebki, Wacowice	2
Ogółem			88

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

W przeważającej mierze występowały jednak po 2–3 wezwania maryjne w dekanacie, a także dekanaty, w których było ich cztery i więcej. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim dekanat drohobycki z pięcioma wezwaniami tego typu oraz: przeworski, samborski, sokołowski, strzyżowski, wiszniński (po 4). Stosunkowo nieodległe od siebie lokalizacje wezwań maryjnych znaleźć można przy granicy dekanatów mościskiego i wisznińskiego (łącznie 6) oraz w okolicach Krosna.

Mapa 4. Wezwania maryjne w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Map 4. Mary's invocations in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1]

Wezwania anielskie

Wezwania anielskie są ogólnie najmniej licznym typem wezwań kościołów w Polsce i tak samo prezentują się w omawianym okresie w diecezji przemyskiej. Dotyczą bowiem tylko jednego rodzaju patrocinium, a mianowicie św. Michała Archanioła, którego imię nosiło łącznie 12 świątyń (tabela 1, 8). Jako patron główny czuwał nad 11 kościołami, co w przypadku wezwań pierwszorzędnych stanowi zaledwie 3,1% wszystkich patrociniów w diecezji (tabela 8). Dla wezwań wieloczłonowych w jednym przypadku, a mianowicie w Dydni (dekanat jaćmierski), występował na pierwszym miejscu oraz w jednym – w kościele w Futomie (dekanat dynowski) – pojawił się jako patron drugorzędny po wezwaniu głównym św. Leonarda Opata i przed trzeciorzędnym św. Wojciecha Biskupa i oraz czwartorzędnym św. Walentego Męczennika (tabela 1). Jest to w porównaniu z patronatem świętych dość znacząca liczba poświadczająca utrzymanie się, a nawet rozwój kultu jeszcze z czasów średniowiecznych (Klebowicz 2016: 118).

Tabela 8. Rodzaje wezwań anielskich kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 8. Types of Angel invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Kościoły parafialne z tytułem głównym	Liczba
1	Michał Archanioł	Wietrzno, Cieklin, Dydnia, Giedlarowa, Kańczuga, Klimkówka, Michałówka, Spie, Stara Sól, Ujkowice, Zarzecze	11
Ogółem			11

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Wezwanie Michała Archanioła w większych skupiskach w diecezji przemyskiej występowało w dekanatach zachodnich oraz w środkowej części diecezji. Mapa 5 ukazuje bliskie sąsiedztwo dekanatów, w których Michał Archanioł patronował świątyniom. Są to dekanaty południowo-zachodnie: dukielski (Wietrzno), jaćmierski (Dydnia), rymanowski (Klimkówka), żmigrodzki (Cieklin), oraz centralne: jarosławski (Michałówka), leżajski (Giedlarowa), pruchnicki (Zarzecze), przemyski zamiejski (Ujkowice), przeworski (Kańczuga) oraz – niezaznaczony na mapie ze względu na patronat drugorzędny – dynowski (Futoma). Poza tymi obszarami wezwanie to występuje w dekanacie samborskim (Stara Sól) i głogowskim (Spie).

Mapa 5. Wezwania anielskie w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Map 5. Angel invocations in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Wezwania hagiograficzne

Tradycyjnie wezwania hagiograficzne stanowiły większość patrocinów w diecezjach polskich i pod tym względem sufragania przemyska nie wyróżniała się szczególnie na tle ogólnokrajowym. Święci jako główni patronowie świątyń pojawili się w 200 miejscowościach tej diecezji, co stanowiło 57,14% wszystkich jej wezwań. Znana liczba rodzajów hagiograficznych patrocinów głównych to 52, z których 23 (czyli 44% hagiograficznych) pojawiło się zaledwie raz. Patronami byli zarówno starożytni męczennicy, średniowieczni i nowożytni duchowni, kobiety oraz mężczyźni. Z tego powodu trudno jest wskazać jakąkolwiek prawidłowość w tym zakresie.

Podobnie jak w średniowieczu najpopularniejszym świętym był Mikołaj Biskup. Święty ten był szczególnie znany na Śląsku, w Małopolsce i Wielkopolsce, jednak to na ziemiach ruskich, czyli też diecezji przemyskiej, czczono go do tego stopnia, że oddawano mu tak często patronat nad świątynią (Woźniak 1988: 122 i n.). Choć udział wezwania św. Mikołaja zarówno w hagiograficznych, jak i w ogólnym zestawieniu procentowo się zmniejszył (w hagiograficznych z 22 do 13%), to nadal jednak jego imię należało do najczęściej spotykanych rodzajów wezwań.

Ze względu na to, że udziały procentowe poszczególnych rodzajów wezwań są zbliżone, słuszne wydaje się wydzielenie kilku grup wezwań świętych według przedziałów liczbowych ich występowania. I tak, właśnie święty Mikołaj Biskup to patron 26 kościołów parafialnych, kolejna grupa to patrocina pojawiające się od 11 do 20 razy. Wśród 4 należących do niej świętych jest polski męczennik – święty Stanisław Biskup (17), starożytna panna i męczennica – święta Katarzyna (16) oraz Jan Chrzciciel (13), którzy łącznie stanowią 23% wśród tytułów hagiograficznych kościołów parafialnych. Następną grupą, mieszczącą się w przedziale od 6 do 10, obejmuje 7 świętych, a najliczniejsza – od 1 do 5 wezwań – to 44 rodzajów tytułów, z tego ponad połowa (23) obejmuje wezwania występujące tylko raz (tabela 9).

Tabela 9. Liczebność hagiograficznych wezwań głównych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 9. Number of Hagiographical main invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

	Wezwanie główne	Liczba	A (%)	B (%)
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1	Mikołaj Biskup	26	13,00	7,43
2	Stanisław Biskup	17	8,50	4,86
3	Katarzyna Panna Męczennica	16	8,00	4,57
4	Jan Chrzciciel	13	6,50	3,71
5	Marcin Biskup	9	4,50	2,57
6	Wawrzyniec Męczennik	9	4,50	2,57
7	Anna	8	4,00	2,29
8	Wszyscy Święci	8	4,00	2,29
9	Maria Magdalena	7	3,50	2,00
10	Piotr i Paweł Apostołowie	6	3,00	1,71
11	Wojciech Biskup	6	3,00	1,71
12	Bartłomiej Apostoł	5	2,50	1,43
13	Józef	5	2,50	1,43
14	Andrzej Apostoł	4	2,00	1,14
15	Antoni Padewski	4	2,00	1,14

1	2	3	4	5
16	Dorota Panna Męczennica	4	2,00	1,14
17	Józef Oblubieniec NMP	3	1,50	0,86
18	Jan Kanty	3	1,50	0,86
19	Fabian i Sebastian Męczennicy	3	1,50	0,86
20	Barbara Panna Męczennica	3	1,50	0,86
21	Jakub Większy Apostoł	2	1,00	0,57
22	Kazimierz Króliewicz	2	1,00	0,57
23	Leonard Opat	2	1,00	0,57
24	Małgorzata Panna Męczennica	2	1,00	0,57
25	Mateusz Apostoł	2	1,00	0,57
26	Opieka Józefa	2	1,00	0,57
27	Roch Wyznawca	2	1,00	0,57
28	Stanisław Kostka	2	1,00	0,57
29	Szymon i Juda Tadeusz Apostołowie	2	1,00	0,57
30	Bronisława	1	0,50	0,29
31	Franciszek Salezy	1	0,50	0,29
32	Franciszek z Asyżu	1	0,50	0,29
33	Gertruda Panna	1	0,50	0,29
34	Jakub Strepa	1	0,50	0,29
35	Jan Gwalbert	1	0,50	0,29
36	Jerzy Męczennik	1	0,50	0,29
37	Karol Boromeusz	1	0,50	0,29
38	Klara z Asyżu	1	0,50	0,29
39	Klemens Papież	1	0,50	0,29
40	Kunegunda Wdowa	1	0,50	0,29
41	Łukasz Ewangelista	1	0,50	0,29
42	Onufry Pustelnik	1	0,50	0,29
43	Sebastian Męczennik	1	0,50	0,29
44	Szczepan Męczennik	1	0,50	0,29
45	Ścięcie Jana Chrzciiciel	1	0,50	0,29
46	Teresa od Dzieciątka Jezus	1	0,50	0,29
47	Teresa Panna	1	0,50	0,29
48	Tomasz Apostoł	1	0,50	0,29
49	Urszula Panna Męczennica	1	0,50	0,29
50	Wendelin Opat	1	0,50	0,29
51	Zofia Męczennica	1	0,50	0,29
52	Zygmunt Król	1	0,50	0,29
RAZEM		200	100,00	57,14

A – stosunek do łącznej liczby kościołów o danym typie wezwania

B – stosunek do ogólnej liczby kościołów parafialnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHkWP [1].

Warto jeszcze wspomnieć o trzech wezwaniach występujących obok 52 głównych, które nie zostały wliczone do ogólnej statystyki. Jedynie jako dalsi współpatronowie w diecezji przemyskiej wystąpili: św. Jadwiga Wdowa, św. Walenty Męczennik i św. Wacław Król (tabela 10).

W wezwaniach hagiograficznych wyodrębniono kilka tytułów jako wezwania jednostkowe zdwojone, a nie jako podwójne. Chodzi mianowicie o okoliczność, gdy w świetle zagadnienia patrociniów święci odbierali wspólną cześć. Są to trzy rodzaje wezwań (łącznie odnotowane w 12 miejscowościach) i odnoszą się one do apostołów: św.św. Piotra i Pawła (7 przypadków, w tym jedno drugorzędne), św.św. Szymona i Judy Tadeusza (2 przypadki) oraz męczenników św.św. Fabiana i Sebastiana (3 przypadki). Jeśli zaś jeden z tych świętych patronował samodzielnie kościołowi, w statystykach został wyodrębniony. Takie rozwiązanie uzasadnione jest różnymi konfiguracjami: obaj święci mogli być samodzielnymi patronami, żaden z nich nie występował osobno lub jeden z nich mógł być samodzielnym patronem, drugi nigdy nie występował osobno. Tę ostatnią sytuację należy odnieść w diecezji przemyskiej przede wszystkim do św.św. Fabiana i Sebastiana, z których Fabian czczony był zawsze razem z Sebastianem, natomiast ten ostatni bywał samodzielnym patronem świątyń (Szymański 1993: 97–98) (tabela 9, tabela 10, mapa 6).

Pomijając w tym miejscu omówienie poszczególnych rodzajów wezwań hagiograficznych (zob. Chomentowska 2016: 20–22), skupiono się na jednym aspekcie odnoszącym się do świętych i błogosławionych Kościoła polskiego. Było to 8 osób, w tym dwie kobiety: św. Stanisław Biskup (17), św. Wojciech Biskup (6), św. Jan Kanty (3), św. Stanisław Kostka (2), św. Kazimierz Królewicz (1), św. Kunegunda Wdowa (1), bł. Jakub Strepa (1) i bł. Bronisława (1). Świątyniom w większości patronowali św. Stanisław Biskup i św. Wojciech Biskup, którzy są najstarszymi rodzimymi patronami na ziemiach polskich. Kult rodzimych patronów potwierdzało 16% wezwań hagiograficznych, co zdaje się niewysoką liczbą.

Tabela 10. Rodzaje wezwań hagiograficznych kościołów parafialnych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Table 10. Types of Hagiographical invocations of parish churches in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Lp.	Wezwanie główne	Kościół parafialne z tytułem głównym	Liczba	Kościół parafialne z tytułem drugorzędnym i kolejnym	Liczba	Razem
1	2	3	4	5	6	7
1	Andrzej Apostoł	Hussów, Jawornik Polski, Kalników, Zgłobień	4	Łączki Jagiellońskie	1	5
2	Anna	Hoczew, Kołaczyce, Lipowiec, Milatyn, Niewodna, Radawa, Sąsiadowice, Świącany	8	Dydnia	1	9
3	Antoni Padewski	Gwoźnica Górna, Jedlicze, Przewrotne, Sietesz	4			4

1	2	3	4	5	6	7
4	Barbara Panna Męczennica	Borysław, Golcowa, Grodzisko Dolne	3	Ulanów	1	4
5	Bartłomiej Apostoł	Chmielnik, Dembowiec, Majdan, Nienadówka, Rogi	5	Drohobycz	1	6
6	Bronisława	Balice	1			1
7	Dorota Panna Męczennica	Hartłowa, Markowa, Trzcina, Tuligłowy	4			4
8	Fabian i Sebastian Męczennicy	Ostrów, Równe, Sarzyna	3			3
9	Franciszek Salezy	Gorzyce	1			1
10	Franciszek z Asyżu	Kąkolówka	1			1
11	Gertruda Panna	Wielowieś	1			1
12	Jadwiga Wdowa			Bieździedza	1	1
13	Jakub Strepa	Pikulice	1			1
14	Jakub Większy Apostoł	Krakowiec, Krzemienica	2			2
15	Jan Chrzciciel	Biskowice, Bratkowice, Brzoza Królewska, Leszczawa Dolna, Łowce, Łubno, Mościska, Podbuż, Radomyśl nad Sanem, Sokołów Małopolski, Szutowa, Ulanów, Załęże	13	Jarosław, Przemysł	2	15
16	Jan Gwalbert	Stany	1			1
17	Jan Kanty	Tarnawka, Ustrobnia, Żołyńca	3	Grochowce	1	4
18	Jerzy Męczennik	Nowosielce Kozickie	1			1
19	Józef	Barycz, Komańcza, Laszki Murowane, Przemysł, Trzcieniec	5	Żurawica	1	6
20	Józef Oblubie- niec NMP	Nisko, Tarnawiec, Wysoka,	3			3
21	Karol Boromeusz	Piskorowice	1			1
22	Katarzyna Panna Męczennica	Bachórzec, Gogółów, Jasionów, Jaśliśka, Łętownia, Manasterz, Milczyce, Myślatycze, Odrzykoń, Rumno, Sławęcín, Strachocina, Tyczyn, Wesola, Wojuty- cze, Żmigród Stary	16			16
23	Kazimierz Królewicz	Nowoszyce, Tryńcza	2			2

1	2	3	4	5	6	7
24	Klara z Asyżu	Hłudno	1			1
25	Klemens Papież	Kramarzówka	1			1
26	Kunegunda Wdowa	Schodnica	1			1
27	Leonard Opat	Futoma, Turbia	2			2
28	Łukasz Ewangelista	Mrowla	1			1
29	Małgorzata Panna Męczennica	Targowiska, Wysoka	2			2
30	Marcin Biskup	Błażowa, Felsztyn, Kopki, Krasieczyn, Krościenko Wyżne, Nowe Miasto, Przysietnica, Szebnie, Zarszyn	9	Łowce	1	10
31	Maria Magdalena	Brzyska, Dukla, Miechocin, Nowosielce Przeworskie, Głębokie, Kurzyńska Mała, Samokłęski	7			7
32	Mateusz Apostoł	Gniewczyzna Łańcucka, Krukienice	2	Żurawica	1	3
33	Mikołaj Biskup	Bączal Dolny, Domaradz, Dublany, Dzikowiec, Grabownica, Harta, Kraczkowa, Lubla, Łanowice, Łężyny, Niebieszczany, Nowotaniec, Pnikut, Połomyja, Pruchnik, Przybyszówka, Radochońce, Rokietnica, Równe, Rudolowice, Stary Sambor, Starzeńska, Tuligłowy Pruchnickie, Tyrawa Wołoska, Urzejowice, Wyszatyce, Zaleszany	26	Majdan Sieniawski, Sietesz	2	28
34	Onufry Pustelnik	Łąka	1			1
35	Opieka Józefa	Pstrągowa, Staromieście	2			2
36	Piotr i Paweł Apostołowie	Borek Stary, Handzlówka, Jaworów, Kaszyce, Medyka, Żmigród Nowy	6	Izdebki	1	7
37	Roch Wyznawca	Borynia, Słocina	2			2

1	2	3	4	5	6	7
38	Sebastian Męczennik	Kosina	1			1
39	Stanisław Biskup	Boguchwała, Chmielów, Dobrzechów, Humniska, Husaków, Kolonja Polska, Lubatowa, Lutowiska, Łańcut, Nozdrzec, Trześniów, Osobnica, Raclawice, Sieklówka, Uherce, Wólka Pełkińska, Zręcin	17	Rzeszów	1	18
40	Stanisław Kostka	Bircza, Grodzisko	2			2
41	Szczepan Męczennik	Laszki	1			1
42	Szymon i Juda Tadeusz Apostołowie	Łubienko, Świlcza	2			2
43	Ścięcie Jana Chrzcziciela	Sambor	1			1
44	Teresa od Dzie- ciątka Jezus	Rudna Wielka	1			1
45	Teresa Panna	Stale	1			1
46	Tomasz Apostoł	Rybotycze	1			1
47	Urszula Panna Męczennica	Lubenia	1			1
48	Wacław Król			Królik Polski	1	1
49	Walenty Męczennik			Futoma, Wiązownica	2	2
50	Wawrzyniec Męczennik	Błozew Górna, Chyrów, Dynów, Malawa, Radymno, Rymanów, Trzciana, Warzyce, Wrzawy	9			9
51	Wendelin Opat	Kalinów	1	Falkenberg	1	2
52	Wojciech Biskup	Bachórz, Bieliny, Grębów, Wola Raniżowska, Rzeszów, Tarnawa Górna	6	Futoma	1	7
53	Wszyscy Święci	Blizne, Dudyńce, Iwonicz, Miżyniec, Siennów, Strzałkowice, Wrocanka, Zabierzów	8	Leżajsk	1	9
54	Zofia Męczennica	Dylągowa	1	Laszki	1	2
55	Zygmunt Król	Pniów	1			1
Ogółem			200		22	222

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Mapa 6. Wezwania świętych w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

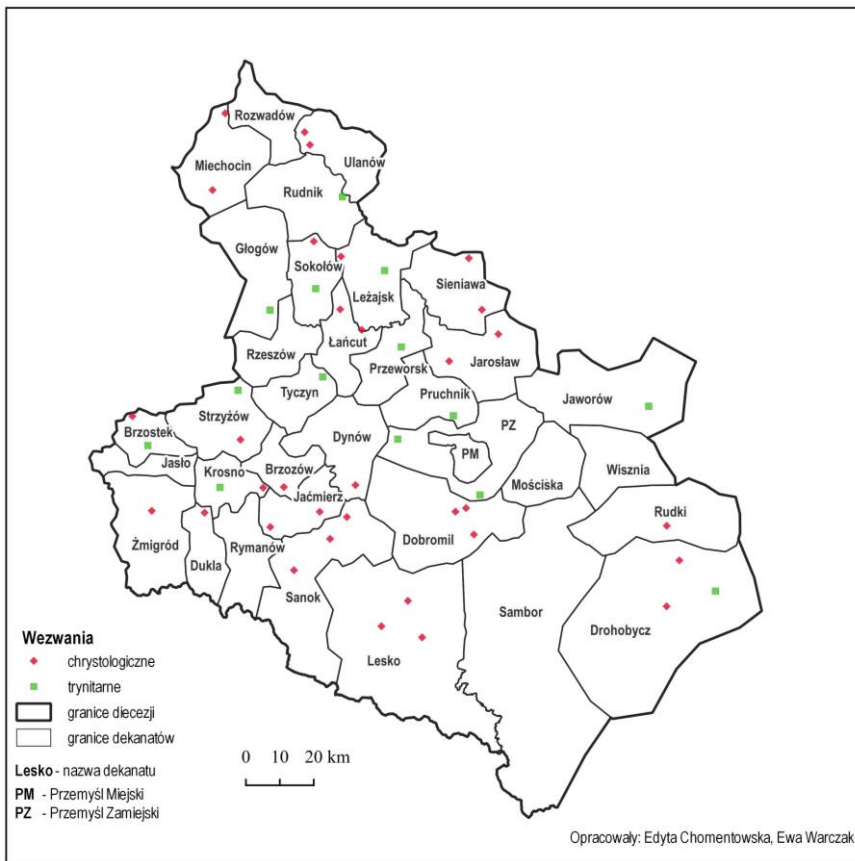
Map 6. Hagio-graphical invocations in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHkWP [1].

Przedstawiona problematyka wezwań miała na celu prześledzenie na przykładzie jednej diecezji liczebności oraz rozmieszczenia geograficznego poszczególnych typów patrocinii w ściśle określonym czasie. Takie ujęcie tematu nie stanowi tylko zaprezentowania względnych i bezwzględnych wartości liczbowych, ale ukazuje proporcje kultów w przestrzeni sakralnej wspólnoty diecezjalnej. Porównanie do znacznie wcześniejszej epoki znamionuje zaś ich rozwój, stagnację lub zanik. Dzięki temu uchwycone zostały najczęściej występujące tytuły kościołów parafialnych, a tym samym szczególnie czczeni i popularni opiekunowie miejsca, jak i patrocinia, które pojawiają się w niewielkiej liczbie, a często nawet pojedynczo. Wielość zagadnień związanych z problema-

tyką wezwań (jak na przykład ustalenie znaczenia konkretnych wezwań oraz kultów z nimi związanych w całej diecezji, chronologia pojawienia się poszczególnych wezwań, dokładna charakterystyka ich rodzajów czy konkretnych kościołów parafialnych oraz kultu regionalnego) trudna jest do kompleksowego zaprezentowania i wymaga dalszych badań, ale już wstępne analizy pozwalają na pewne spostrzeżenia.

Z pomieszczonych tu ujęć kartograficznych szczególnie interesujące zdaje się łączne porównanie rozlokowania wezwań chrystologicznych i trynitarnych, które prezentuje przedstawienie kartograficzne (mapa 7).

Mapa 7. Wezwania trynitarne i chrystologiczne w diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego około 1938 r.

Map 7. Trinitarian and Christological invocations in the diocese of Przemyśl of the Latin rite around 1938

Źródło: opracowanie własne na podstawie zasobów bazodanowych OBnGHKwP [1].

Okazuje się, iż wezwania trynitarne tworzą w diecezji przemyskiej swoisty pas rozdzielający patrocinia chrystocentryczne na część północną i południową. Oczywiście przenikają się one w pewnym zakresie, jednak zauważalny jest dość wyraźny brak wezwań Drugiej Osoby Boskiej w środkowej części diecezji. Byłby on jeszcze bardziej zauważalny, gdyby nie trzy dekanaty na zachodzie diecezji (brzosteki, krośnieński i strzyżowski), gdzie występują oba te typy wezwań. Podobna sytuacja dotyczy jedynie centralnego dekanatu sokołowskiego oraz wschodniego dekanatu drohobyckiego. Jednocześnie od czasu średniowiecza popularność wezwań chrystologicznych wzrosła ponaddziesięciokrotnie, co świadczy o rozwoju przede wszystkim kultu Krzyża Świętego oraz Najświętszego Serca Jezusa.

Do najbardziej popularnych wezwań na omawianym terytorium należały patrocinia hagiograficzne i maryjne, i to zarówno w porównaniu ze średniowieczem, jak i na tle innych diecezji. Do najczęściej występujących (10 i więcej) zaliczały się: św. Mikołaj Biskup (26), Wniebowzięcie NMP (22), św. Stanisław Biskup (17), św. Katarzyna Panna Męczennica (16), Narodzenie NMP (14) oraz św. Jan Chrzciciel (13); z pozostałych typów Święta Trójca (12), św. Michał Archanioł (11) i Najświętsze Serce Jezusa (10). Te dziewięć tytułów stanowiło 40,3% wszystkich wezwań w diecezji przemyskiej około 1938 r. Odzwierciedlały one jedne z najstarszych kultów chrześcijaństwa (apostołowie, pierwsze męczennice i męczennicy, ale też pierwsi święci związani z ziemią polską) i też często miały proveniencję średniowieczną. Nie znaczy to, że struktura typów czy poszczególnych kultów nie ulegała zmianie. Z czasem pojawiła się większa liczba polskich świętych (dla przypomnienia 8 osób).

Niniejszy tekst przedstawia zagadnienia związane z kultem rzymskokatolickim, jednak już sama lokalizacja kościołów parafialnych (mapa 1) pozwala zorientować się w ich sieci oraz rozpoznać obszary większego lub mniejszego jej zagęszczenia. Te ostatnie zlokalizowane były przede wszystkim na północy diecezji, ale też na południu i południowym wschodzie. Wpływały na to nie tylko uwarunkowania geograficzne (tereny góryste, lasy, rzeki), ale również współistnienie na tym terenie dwóch sieci parafialnych należących do dwóch obrządków katolickich: rzymskiego i greckiego, w mniejszym zakresie Kościoła prawosławnego. Takie zestawienie typów patrociniów obu Kościołów łącznie ukazałoby oddawanie czci religijnej poprzez nadawanie świątyniom wezwań w tej części wielokulturowej Rzeczypospolitej. Zaprezentowane ustalenia stają się tym samym krokiem ku kontynuacji tego rodzaju badań.

Literatura

Źródła

- Schematyzm diecezji przemyskiej ob. łac. na rok 1937*, Przemysł 1937.
Schematyzm diecezji przemyskiej ob. łac. na rok 1938, Przemysł 1938.

Opracowania

- Borc H., 2003, *Archidiecezja przemyska. Zarys dziejów i organizacji*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 79.
- Brewiarz.pl, 2013, *Niepokalane Serce Najświętszej Maryi Panny*, <https://brewiarz.pl/czytelnia/nsnmp.php3> (dostęp: 29.01.2023).
- Chomentowska E., 2016, *Wezwania hagiograficzne kościołów parafialnych i parafii w (archi)diecezji przemyskiej w latach 1772–2014* [w:] *Święte i święci. Kult i wizerunek świętych w tekstach kultury*, red. E.M. Kur, B. Wałęciuk-Dejneka, Siedlce.
- Chomentowska E., 2019, *(Archi)diecezja przemyska w latach 1900–2018 (The (Arch)Diocese of Przemysł from 1900 to 2018)* [w:] *Atlas historyczny metropolii przemyskiej. (Archi)diecezja przemyska, diecezja rzeszowska, diecezja zamojsko-lubaczowska ok. 1340–2018. The historical Atlas of the Metropolis of Przemysł. (Archi)Diocese of Przemysł, Diocese of Rzeszów, Diocese of Zamość-Lubaczów*, red. H. Gapski, Lublin.
- Dziewiątkowski J.A., 2002, *Analiza onomastyczno-językowa wezwań kościołów i kaplic w archidiecezji gnieźnieńskiej*, Toruń.
- Gajkowski J., 1913, *Patronat* [w:] *Podręczna encyklopedia kościelna*, red. Z. Chelmiński, t. 29–30, Warszawa.
- Gieysztor A., Szymański J., 1970, *Patrocinia* [w:] *Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych do schyłku wieku XII*, red. G. Labuda, Z. Stieber, t. 4, cz. I, Wrocław.
- Karolewicz G., 1974, *Z badań nad wezwaniami kościołów*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 22(2).
- Klebowicz G., 2016, *Wezwania kościołów parafialnych w średniowiecznej diecezji przemyskiej* [w:] *Felix indiget Amicis. Studia z dziejów kultury duchowej i intelektualnej średniowiecza ofiarowane Profesorowi Krzysztofowi Ożogowi*, red. W. Świeboda, M. Zdanek, Kraków.
- Kodeks Prawa Kanonicznego* 1984, Poznań.
- Kumor B.S., 2002, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 4, Kraków.
- Kumor J., 2006, *Wezwania kościołów parafialnych oraz parafii (archi)diecezji lubelskiej w latach 1805–2005*, „Teki Komisji Historycznej”, t. 3.
- Laddach A., 2017, *Patrocinia trynitarnie oraz dotyczące poszczególnych osób boskich kościołów parafialnych w diecezji pelplińskiej*, „Forum Teologiczne”, t. 18.
- Litak S., 1996, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku. Struktury administracyjne*, Lublin.
- Nowowiejski A., 1892, *Patron liturgiczny* [w:] *Encyklopedia kościelna podług teologicznej encyklopedii Wettera i Weltego z licznymi jej dopełnieniami przy współpracownictwie kilkunastu duchownych i świeckich osób*, wyd. M. Nowodworski, t. 18, Warszawa.
- Rozynkowski W., 2006, *Omnes Sancti et Sanctae Dei. Studium nad kultem świętych w diecezjach pruskich państwa zakonu krzyżackiego*, Malbork.
- Syczewski T., 2009, *Kult świętych oraz obrazów świętych i relikwii w obowiązującym prawodawstwie Kościoła łacińskiego*, „Studia Teologiczne”, t. 27.

- Szymański D., 1993, *Wezwania kościołów parafialnych w diecezji krakowskiej w końcu XVI w.*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 41(2).
- Wiśniowski E., 2006, *Parafie w średniowiecznej Polsce. Struktura i funkcje społeczne*, Lublin.
- Witkowska A., 1999, *Titulus ecclesiae. Wezwania współczesnych kościołów katedralnych w Polsce*, Warszawa.
- Woźniak A., 1988, *Święty Mikołaj w folklorze rosyjskim i polskim (legenda, pieśń, obrzęd)* [w:] *Dzieło chrystianizacji Rusi Kijowskiej i jego konsekwencje w kulturze Europy*, red. R. Łużny, Lublin.

Netografia

Struktura terytorialna kościoła łacińskiego przed II wojną światową, https://wiki.kul.pl/lhdb/Struktura_terytoriaalna_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_%C5%82aci%C5%84skiego_przed_II_wojn%C4%85_%C5%9Bwiatow%C4%85#Metadane_i_dane_do_pobrania (dostęp 12.03.2023).

Patronage of parish churches in the Latin rite diocese of Przemyśl circa 1938

Abstract

The article discusses the summons of parish churches in the diocese of Przemyśl around 1938, in the last moments of a period of stability in the Republic of Poland shortly before the outbreak of World War II. Attention was focused on a comprehensive presentation of the number of patrons, primarily by types of invocations (trinitarian, Christological, Marian, angelic, hagiographic), but also by types or their groups. The analysis covered mainly the primary summons of 350 parish towns within 35 deaneries. However, the summons submitted were not completely omitted, and the collected data were compared, as far as possible, with the findings concerning the same diocese in the Middle Ages. Thanks to the analysis of tabular summaries and graphical presentation on illustrative maps, the location of parish churches was illustrated, taking into account their titles.

Key words: Przemyśl diocese, invocations, Trinitarian, Christological, Marian, angelic, hagiographic